

CORINA ISABELLA CSISZÁR

Socăcița Ileana Codrea din Iapa

Obiceiuri nuptiale

De cu mnică mi-o plăcut prăjiturile, să fac prăjituri. Și după ce m-am măritat, s-o însurat un văr de-a bărbatului și m-o chemat să ajut. Și am făcut prăjituri și m-am uitat acolo ce și cum să face. N-o fost așa mari nunțile, o fo nunți în casă numa. Și de atunci am mers de socăciță că o întrebat lumea: „Cine o făcut prăjiturile?” „Ileana lu Nuțu.” Și tăta lumea ioi, că-s bune prăjiturile că nu prea s-o făcut atunci prăjituri. Cozonac să făcea la nunți și gogoasă, pancove. Io tare mult am umblat în Săpânța la nunți. Ileana lu Mihai de pă Urzici face turte bune, zăce lumea. Mi-o ajutat Dumnezeu Sfântu și am mers și le-am făcut cu drag la tăta lumea, că mi-o fo dragi. Și uite. Nici amu nu mă pot lăsa.

Demult fugeau fetele, după ce m-am măritat eu nu știu la câți ani o fugit o fată. Și tăta lumea grăia, vai, de mine, cum o fujât, s-o mirat lumea. Poate părinți n-o si vrută după el, poate n-o fo tumna așa de gazdă. Da s-o-ntors și s-o cununat și o găzduit. O făcut nuntă da nu i-o pus cunună dacă-o fugit. Da după aceie o pus cununa numa la petrecere, n-o avut bai.

Mere fecioru pă pețate, grăie cu fata și mere la părinți fetii și mai lua pă cineva, nu-i bine sângur. Apoi ia pă un uncheș, un frate și dacă să învoiau, făceau *credință*. Ducea fecioru o sticlă de palincă subsoară. Zăce: „Bună sara, am venit pă pețate. Dacă sunteți de acord să sie laolaltă fata și fecioru. Și să făcea credință, sâmbătă sara. Aduna neamurile și ceteră și până dimineața șideu și beu și să mulătuieu. Și mere înaintea popii duminică dimineața. Și io am mers așé la popa și-o init multă lume cu mine. Noa și-am dat mâna la popa și o zăs că să avem năroc. Da io am strâcat înt-acela an și am făcut în al doilea an tăt cu el. Părinții mei tare m-o silit că-i fecior de omenie și-i bun și avea casă aici, bucătărie și cameră și grajd avea. Și avea în pod mălai și fasole și în pivniță picoci, tăt feliu. Și într-o cameră era gata tăt și șpori și masă și pat și lăiți, numa să zin. Și am făcut în februarie nuntă și am temat de pân sat pretini și neamuri și nunta s-o făcut în două lături. Să împletea cunună de bărbânoc pă steag. Și era o femeie care făcea cunună în sat. Și mi-am adus cunună de la ié și-o vinit și stegarul și fetile, druștele cu poala plină de bărbânoc și struțuri. Și tăți feciorii i-o-nstruțat cu rozmolin. Avéu zădiucă fetele, așé o șurță și-o suflucau și și-o punéu în brâu și puneau flori de rozmolin și mergeau la nuntă și înstruțau tăți feciorii. Feciorii erau atâta de mândru înstruțați și uiegile iară mândru înstruțate cu *flori domnești* (mușcate) și făceam ceva roșu de *harast*. Și io am și amu rojmolin în grădinuță. Și omu meu tare l-o

ibdit și-n tătă duminica când mere la biserică și-o rupt un siruț și și-o pus în clop și-un miez de mușcată, numa floriceaua ceie și-o pune în clop. Și așa mere și-n sat înstruțat. Și mireasa avé cunună și cămeșă nouă și *farmug* așa ca sumna, da tăt albu și de mătasă. A meu o fo cu 3 rânduri de *bezeri* (fodrii) tăți încrețâți. Și cununa miresii era tătă din *zmărgelii*. Io fac cununi și amu la mirese, cumpăr *zmărgele* și o fac pă barșon. O fo care o fo blondă și o vrut cunună albă și i-am făcut cu împletituri și cu *zmărgele*. Și puneam verdeață. Tri am rămas care facem cununi în sat. Amu după ce m-am prins a face, tare multă răbdare am, mi-o plăcut să fac.

Mirii plecau separat la cununie. Da inea mirele la mireasă a să-nstruța. Și îi puneam verdeață și pă verdeață îi puneam harast și îi puneam făcut așa ca *zmărgeaua* buchete și rozmolin. Și înstruțam mirele mai tare ca nuntașii, nuntașii aveau numa un miez de struț. Inea mirele cu stegaru de acasă de la el și mai cu doi feciori și-l înstruța la mireasă acasă. Și juca un joc și împleteau cununa la mireasă de bărbânoc pă steag. Și la mire să coasă steagu. Astea în zâua nunți să făceau. Și punéi câte tri frundzucă, patru și împletei așé ni, drușca stegariului împleté cununa. Și ié avé grijă de clopul stegarului și a mirelui. Să nu-l îl ieie oaricine.

”Cameră curată” din Iapa; foto: Florin Avram

Și noi am avut casă mare și tindă ca la tătă lumea. Și atunci să strâga, eu i-am strâgat tatii, dacă m-o sâlit. El o înfricat-o pă soru-mea că să nu-i strig oarice. O fo rău tare, tare mă temeam de el. I-am strâgat așa cu uiaga:

Iartă-mă, tătucă, iartă,
Și de Ț-am greșât odată
Că nu-i fată așa cuminte
Să nu greșa la părinte.
Nici nu-i fată așa învățată
Să nu greșa câteodată.
Nu este fată așa
La părinți să nu greșa
Da te rog, a mă ierta
Tată, cinci fete ai avut,
Și le-ai măritat demult.
Eu cé dezmiertată,
Nu mi-ai făcut voia toată.
Că după atâta lucruț
Să mă leși să-ți leg un struț.
Să mă dai dup-on drăguț.
Că drăguții mei din sat
M-o cerut și nu m-ai dat
Da de aiesta Ț-o plăcut
Lui, tătucă, m-ai vândut.

Api femeile ce zdera, n-o zderat la petrecare așa tare. Și api i-am strâgat și mami și am ieșit afară și tâte o ieșit după mine și fete și neamuri și ceteră și m-am suit pă prag și le-am strâgat și la fete și la feciori:

Rămas bun feciori și fete
Voi fete, s-aveți tigneală,
Nu v-oi zăhăi iară,
Da-m puté a mulțămni,
Că v-am lăsa drăguții.

Și m-am întors cătă feciori, că dincoace era feciorii:

Voi feciori, s-aveți năroc,
Nu v-oi pune struț în clop
Nici nu mi-ți juca la joc.

Ei tăți o strâgat:
- Te-om juca!
Că io tare jucăușă am fo, ș-amu pot juca, am fo la nuntă ș-am jucat și joc de-nvârtit cum să joacă. Și iar am zâs:

Stau în loc și mă gândesc
Pă care drum să pornesc
Cu mândru să mă tâlnesc.

Apoi am zâs vai, rușâne mi-i amu, că ce am zâs eu atunci:

Două vorbe să grăiesc
Ș-apoi să mă despărțâsc
Două vorbe de iubire
La a noastă despărțâre.

Și iar am strâgat și iar m-am gândit vai de mine, oare ce-a zice lumea? Îmi părea rău și am întors și am zis:

Nu o fo drăguți mei,
Nu-mi bănuiesc după ei
Nici ei nu-și bănuia,
În Iapa să feciorea,
Fete mândre nu găsa.
În Iapa să feciorească
Fete mândre să ibdească
Da ca mine nu găsască.

Și-ăpi m-am măritat și am găzdăluit cu el c-o fo om bun.
În câte într-un loc ine mirele după mireasă să margă la cununie. Da aiasta o fost amu, nu pă vremuri. Și api le-am ieșât înainte:

Hai, cu toții c-om vidé
Că ne-o sosât mirele,
O init după mireasă,
S-o ieie de nevestă,
S-o ducă la el acasă.
Bine-o făcut c-o zinit
Că cu drag l-am *cogodit*.
Bine-o făcut c-o intrat,
Că cu drag l-am așteptat.

Asta am strâgat la mire, api la grâu:

V-aş ruga să stați pă loc,
Să țâp grâu, s-aveți năroc.
V-aş ruga să stați afară,
Să țâp grâu, s-aveți tihneală.
Tu, mireasă, draga mé,
Ascultă-mă dacă-i vrea,
Dac-ați fost rânduți
Ca să vă căsătoriți
Și-ați depus un jurământ
Până îți intra-n mormânt.
Și-ați depus jurământ greu,
În fața lui Dumnezeu.
Să nu crezi c-a si tăt bine,
Că aiasta nu-i la nime.
Așé-i viața draga mé
Și mai bună și mai ré.
Da oricâte-i petré să taci,
Jurământu să nu-l calci.
Numa să găzdăluți
Și să nu vă despărțiți.
Decât banii la divorț,
Mai bine la CEC pă toți,
Că la CEC dobânda-i crește,
Tribunalul despărțește
Și lumea-n sat rău grăiește.

Eu țâp grâu cu pumnu plin,
Mirele ni-i rozmolin
Și mireasa-i sansiu plin.
Eu țâp grâu, nu țâp alune,
Dă-le, Doamne și prunci buni,
Dă-le, Doamne, măcar doi
Să sie frumoși ca voi.
Sie frumoși și cumiți
C-amu lumea așé-i făcută
Tare puțini îi ascultă.

Tăt mi le formăluam strigăturile, să nu mă *homotească* nime:

Eu țâp grâu, nu țâp săcară,
Mirii să poftească-n sală.
După miri pofta nănașii
Și pă urmă toți nuntașii.
Frundză verde, bosâioc,
Voie bună și năroc.
Voie bună tuturor
(Și am țâpat grâu păstă tăți)
Și noroc tinerilor.

Și feciorii în timp ce strâgam, țâneau clopurile sau colacu. Doi feciori țâneau un colac și mirii treceau pă supt el așe roată. Și câte unu tăt sărea să rumpă colacu. Când o rump colacu, api atunci o stat pă loc. Și pă când o gătat de strâgat, o ieșit cu păharele și apoi o intrat în casă. Până să rupea colacu să strâga de nărocu mirilor. Și împărță la lume din colac și mâncau. Colacu tăt eu îl făceam și-l împleteam în 3 și-n 4 și cu gaură la mijloc, îl făceam cu ouă și cu lapte.

Când am mers de la beserică, am zis vai, cum nu i-am făcut o strâgătură soacrii, că să strângă și la soacre. Și grăiem amândouă venind de la beserică. Și i-am strâgat, o ieșat soacra cu țâpou și uiaga cu pālincă pă trepte în ocol:

Să trăiești, hăi, soacra mé
Să trăiești de mă iubești
Și de-i vré să mă primești
Mă primné c-am fo cinstită,
Să nu crezi că-s bănuită.
Grăiască lumea ce-a vré
Că io-m știu inima mé.

Și tătă lumea o știut că n-am vrut méré după el. Bărbatu meu o fo cu șapte ani mai mare ca mine. Și noi am fo cinci fete și el umbla pă la noi. Patru fete o fost înaintea mea și o umblat el la ele. Și pă când s-o măritat surorile mele și-am rămas sângură, gândești că nu mi-o mai fo așa de drag, nu mi l-o mai trebuit. Și api i-am spus că nu mă duc după el. Api mama tata o zâs că tare-i bun fecior și părinții de omenie și religioși și temători de Dumnezeu. Și o fo bine, că n-o fo rău om. Și am prins a mere la nunți și el m-o lăsat. Api mă-ntreba tăți: „Dapi cum de te lasă?” Mergeam pă sate și în oraș de socăciță. Veneau femeile mă temau și fâgăduiem și mergeam să fac tătă mâncarea și prăjiturile la nunți. Să făceau și demult șnițele și chiftele și gogoășe. Mai făcé prăjitură numa așa aluat frajed, nucă și peste iar aluat și-o cocé în cuptiori. Eu făceam cu cremă. Făceam aperitiv, cureti împlut și pită de mălai. Și să făcé țâpoi și să puné pă masă. Frământam aluatu bun, puném ouă, lapte, ulei și împletém aluatu. Luam așé ni, aluat după cât era de mare tepșa. Și dacă era tepșa mare îl împărțam în opt. Îl tăiém drept în două, făceam așa o cocă. Și

iesta-n patru și iesta iară-n patru. Și-l păvălém și-l sucém un pțic. Și-l puném în tepșă, tăt așé în cruce. Și iară ridicam aluatu și puném până la opt, dacă era tepșă mare, dacă nu, în șase. Și am fo în Berbești și-o zâs lumea: „Noa, aiasta-i socăciță, d-apoi de aieștia țăpoi n-am mai văzut! Cum i-o putut împleti cocuțuri? Ce-o făcut?” Atunci nu să știa. Mama era din Dibrova și o adus multe obiceiuri de pă acolo. Și io am adus de pă acolo bugăte și pă acolo tare multe să fac și am avut nunți. Acolo-i grozav ce să face. Și puneam un miez de verdeață pă țăpoi, struț *mânânțoc* îi zicea, așa cu frundzucă micuță. Și făceam prăjitură Borosă, Caisine (caise) și frundzucă de aceie puném două la Borosă. Și pă o parte făceam prăjitura roză și o parte galbână. Și în tepșucuri de-acele mici să cocea prăjitura. Făceam zamă, api Doamne feri, ce să mânca, supă de găină, la noi numa de găină să făcea mai demult. Amu mai fac de vită că-i tare bună grasă din tept de la vită. Noa, aceie-i zama cea mai bună. Făceam tăieței apoi atâta-i suceam și io-i tăiam cu mâna, cu cuțātu, nu erau mașani. Api atâta de mândru le tăiem, eram obișnuite.

După ce intra lumea după masă, să servea aperitivu, sarmalele și supa, atâta s-o dat. Și s-o făcut ora 12. Și întotdeauna la 12 să juca Jocu miresii. Înainte de 12 ieșeau de după masă mirele și mireasa. Stegariu lua mireasa și juca și străgau:

Pogonici, pogonici,
Cine pune bani aici,
Care voinici s-or afla,
Să ne joace mireasa?

Și mere lumea și-o juca și puneau bani s-o joace de mai multe ori, câte 5 lei tăt puneau. Pregăteau un castron frumos mai demult, amu să pregăté o *idere*. Era pă masă un castron cu o ștergătoare frumoasă. Și învârteau talgeru și puneau banii acolo și nănașa îi băga sub ștergătoare. Și apoi ieșea și mirele și descumpăra mireasa.

(continuare în numărul următor)